

Okul Öncesinde Sosyal Değerler Eğitimi Programının Öz Düzenleme, Sosyal Beceri ve Problem Davranışlar Üzerindeki Etkisi*

Emine Bozkurt Polat**
Saide Özbey**

Öz

Araştırma okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal değerler eğitim programı uygulanarak, programın çocukların öz düzenleme sosyal beceri ve problem davranış becerileri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öntest-sontest kontrol grupsuz yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma; Ankara ilindeki Gazi Uygulama Anaokulu'nda öğrenim görmekte olan amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen % 54'ü erkek %46'sı kız 54-60 aylık 13 çocuktan oluşmaktadır. Yapılan çalışmada amaçlanan becerileri ölçmek amacıyla “Öz Düzenleme Ölçeği”; “Sosyal Beceri Ölçeği” ve “Problem Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Çocuklara Sapsağlam (2015) tarafından oluşturulan ve içeriğinde “Yardıms severlik, Dürüstlük, Sevgi, Saygı, İşbirliği, Kendini Kontrol Etme, Sorumluluk, Nezaket, Hoşgörülü Olma, Arkadaşlık” değerlerine yer verilen Sosyal Değerler Eğitim Programı 12 hafta süresince haftada 3 gün uygulan-

* Bu çalışma 2. International Hazar Scientific Researches Conference, April 10 -12, 2021 Baku, AZERBAIJANK Hazar University isimli kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi, Ankara/Türkiye, eminebozkurt46@hotmail.com, eminebozkurt@gazi.edu.tr, orcid.org/0000-0002-1821-028X.

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Ankara/Türkiye, soz-bey@gazi.edu.tr, saideozbey@gmail.com, orcid.org/0000-0001-8487-7579.

mıştır. Programı uygulamaya başlamadan önce araştırmada kullanılan ölçme araçları ile ön test uygulamaları, program tamamlandıktan sonra son test uygulamaları ve kalıcılık test uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler elektronik ortamda SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda Sosyal Değerler Eğitim Programı'nın çocukların öz düzenleme ve sosyal becerilerinde pozitif yönde anlamlı farklılık sağladığı görülmüştür. Ayrıca Sosyal Değerler Eğitim Programı'nın çocuklarda görülen problem davranışlarını anlamlı düzeyde azalttığı ve kalıcılık testi bulgularına göre programın öz düzenleme, sosyal beceri ve problem davranışlar üzerindeki etkisinin daha sonraki süreçte de devam ettiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öz düzenleme, sosyal beceri, problem davranışlar, sosyal değerler eğitimi, okul öncesi eğitim.

Impact of Pre-School Social Values Education Program on Self-Regulation, Social Skills and Problematic Behaviors

Abstract

The research was carried out in order to determine the effect of the program on the self-regulation social skills and problem behavior skills of children by applying the social values education program to preschool children. In the study, a full application design without a pretest-posttest control group was used. The research consists of 13 children aged 54-60 months, 54% of whom are boys and 46% are girls, selected by the purposeful sampling method, who are studying in Ankara. In the study, "Self-Regulation Scale", "Social Skills Scale" and "Problem Behavior Scale" were used to measure the intended skills. Social Values Education Program which created by Sapsaglam (2015) was applied 3 days in 12 weeks and the program includes the values of "Helpfulness, Honesty, Love, Respect, Cooperation, Self-Control, Responsibility, Kindness, Tolerance, Friendship". Before the program, pre-test measurements were used with tools, post-test measurements and permanence measurements were used after the program applied. The obtained scientific data was analyzed by SPSS 22 program. As a result of the research, it was seen that the Social Values Education Program made a positive and significant difference in children's self-regulation and social skills. In addition, it is seen that the Social Values Education Program significantly reduced the problem behaviors seen in children and according to the persistence test findings, the effect of the program on self-regulation, social skills and problem behaviors continues in the later period.

Keywords: Self-regulation, social skills, problem behaviors, social values education, preschool education.

Giriş

Erken çocukluk dönemi zihinsel sağlık, yaşam boyu öğrenme ve gelecekteki başarı için kritik öneme sahiptir. Nöroloji alanında yapılan çalışmalar çocukların yaşadıkları dünyaya ilişkin bilgi ve beceriler edinmeye hazır olarak doğduklarını ve yaşamın ilk yıllarının nöral gelişimlerinin temeli olduğunu göstermektedir. Çevresel uyaranların nöral hücrelerin ve yolların esnekliğini yapılarını ve işlevlerini değiştirdiği nöroplastisite döneminde, ilk üç yıl beyin büyümesinin en hızlı olduğu dönemdir. Bu süre zarfında, etkili beyin gelişimi, sosyal-duygusal işlevsellik ve genel sağlık için ön koşul olan nöral yollarının geliştirilmesi için destekleyici öğrenme ortamları önem taşımaktadır. Başka bir ifadeyle küçük çocuğun duygusal ve sosyal güvenlik bağlamında öğrenme deneyimlerinin kalitesi, tekrarı ve tutarlılığı, beyin mimarisinin etkili büyümesini desteklemek için gereklidir. Nöronların tekrar tekrar kullanılması sinaptik bağlantıları güçlendirir, yaşam boyu devam eden sinir ve davranış kalıpları yaratır, uzun vadeli gelişim için erken çocukluk döneminde sosyal ve duygusal deneyimlerin temelini oluşturur. Nörobilim alanında yapılan çalışmalar sosyal-duygusal öğrenmenin 6 yaşından önce en uygun olduğunu göstermektedir. Bu kritik dönem, duygusal deneyim ve ifade, duygu düzenlemesi ve duygu bilgisi olarak tanımlanan duygusal yeterliliğin büyümesi için temeldir. Duygu bilgisi, duygu ve duygusal anlayışın tanınmasını ve tanımlanmasını; duygu düzenlemesi ise sözlü ve sözsüz ifadeyi ve duygu yönetimini içermektedir^{1 2}

Duygu, düşünce ve davranış kontrol etme yeteneği Öz-düzenleme olarak tanımlanmaktadır. Öz düzenleme becerileri üzerinde mizaçtan daha çok bireysel ve çevresel faktörlerden daha fazla etkilidir. Çocukların ve yetişkinlerin dikkatli, düşünceli davranışlarının ortaya çıkmasını sağlayan içsel bir mekanizmadır. Çocuk güçlü bir şekilde duygularını ve dikkatini kontrol edebildiğinde bedensel fonksiyonlarının da kontrolünü kazanır. Öz düzenleme çocukların davranışlarının yanı sıra duygularını da başarılı bir şekilde yönetebilme ve kendini düzenleyebilme becerisidir. Öz-düzenleme bilişsel, sosyal (davranış) ve duygusal süreçleri içermektedir. Bilişsel düzenleme hedefe odaklanma ve başarı için zihinsel faaliyetlerini düzenlemeyi ve yürütmeyi içerir. Duygu düzenleme olumlu ya da olumsuz duygu ve düşüncelerini uygun bir şekilde ortaya koymayı içerir.

- 1 Donna K. Housman - Susanne A. Denham - Howard Cabral, "Building Young Children's Emotional Competence and Self-Regulation from Birth: The "Begin to... ECSEL" Approach", *International Journal of Emotional Education*, vol. 10, no. 2, 2018, p. 5-25.
- 2 Donna K. Housman, "The importance of emotional competence and self-regulation from birth: A case for the evidence-based emotional cognitive social early learning approach", *International Journal of Child Care and Education Policy*, vol. 11, no. 1, 2017, p. 119-.

Davranış düzenleme dürtüsel tepkileri kontrol ederek uyumlu davranışlar sergilemeyi gerektirir³.

Duyguların düzenlenmesi için duygu, biliş ve davranış kontrol etme ve yönetme yeteneği duygusal yeterliliğin gelişimiyle yakından ilişkilidir ve duygu düzenleme öz düzenlemenin bileşenlerindedir. Başka bir ifadeyle çocuklar öz düzenleme için duygusal yeterlilik becerilerini kullanmaktadırlar. Hem duygusal yeterlilik hem de öz-düzenleme, çocukların duyguları anlama ve düzenleme yeteneğinin, duygu bilgisi ve olumlu sosyal davranış gibi okul başarısı ile açıkça bağlantılı olduğunu gösteren çalışmalarla kanıtlanmıştır. Çalışmalar ayrıca öz-düzenlemenin öğrenme için gerekli olduğunu ve kişinin duygusal, sosyal ve akademik başarısı için temel olduğunu göstermektedir.^{4 5} Bu nedenle erken çocukluk döneminde sosyal duygusal gelişimi destekleyici eğitim programları çocuklara olumlu sosyal davranışların kazandırılması duyguları düzenleme ve öz düzenleme becerilerini destekleyerek davranış problemlerinin azaltıcı katkı sağlayacak sonuçlar ortaya çıkarması nedeniyle önem taşımaktadır. Sosyal ve duygusal öğrenme programları, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal becerilerin geliştirilmesi yoluyla öz-farkındalık, öz-yönetim, sosyal farkındalık, kişilerarası ilişkilerde olumlu sosyal etkileşim ve sosyal bağımsızlık, empati, sorumluluk ve karar verme becerilerini desteklemektedir^{6 7 8}

Çocuklar sosyal ve duygusal beceriler geliştirdikçe, güven kazanırlar, duygularını ve davranışlarını daha iyi yönetirler, sosyal ilişkilerinde başarılıdırlar ve problem çözme becerileri gelişir. Bu beceriler okula uyum ve akademik başarının da önemli bir yordayıcısıdır. Sosyal duygusal becerileri destekleyen eğitim programları çocuklarda özdenetim becerilerini geliştirerek iç disiplini yüksek

- 3 Ajeng Ayu Widiastuti, "Preschoolers Self-Regulation and Their Early School Success", *3rd International Conference on Early Childhood Education, ICECE 2016*, Atlantis Press, 2016.
- 4 Desiree W. Murray, et al., "Self-regulation and toxic stress: Foundations for understanding self-regulation from an applied developmental perspective", *OPRE Report*, no. 21, 2015.
- 5 Susanne A. Denham, et al., "Observing preschoolers' social-emotional behavior: Structure, foundations-prediction of early school success", *The Journal of genetic psychology*, vol. 173, no. 3, 2012, p. 246278-.
- 6 Claire Blewitt, et al., "Do curriculum-based social and emotional learning programs in early childhood education and care strengthen teacher outcomes? A systematic literature review", *International journal of environmental research and public health*, vol.17, no. 3, 2020, p. 1049.
- 7 Susan de La Riva - Thomas G. Ryan, "Effect of Self-Regulating Behaviour on Young Children's Academic Success", *International Journal of Early Childhood Special Education*, vol. 7, no. 1, 2015.
- 8 Stephanie M. Jones - Suzanne M. Bouffard, "Social and emotional learning in schools: From programs to strategies and commentaries", *Social Policy Report*, vol. 26, no. 4, 2012, p. 133-.

yetişkinlerin temellerini oluşturmaktadır. Öz düzenleme becerileri zayıf olan çocuklarda sosyal ilişkilerde uyumsuzluk ve davranış problemleri görülebilmektedir. Ergenlik döneminde okulu bırakma, suç gruplarına dahil olma, içe ve dışa yönelen problemlili davranışların gelişmesi, kaygı ve depresyon gibi ruhsal bozuklukların ortaya çıkması sosyal duygusal yoksunlukla yakından ilişkilidir⁹. Okul öncesi ve okul çağındaki çocuklarda, sosyo-duygusal gelişimdeki sorunlar eğer önlem alınmaz ise genellikle fiziksel saldırganlık ve zorbalık ve nihayetinde ergen suçluluğu gibi kalıcı antisosyal davranışlara dönüşebilen zorlu, sosyal olarak yıkıcı davranış kalıpları olarak kendini gösterir¹⁰.

Sosyal ve duygusal gelişim, bir bireyin içinde çalıştığı sistemler arasındaki etkileşim tarafından belirlenir. Bronfenbrenner¹¹'in ekosistem perspektifi, ev, okul, ve toplum gibi çeşitli bağlamların insan gelişimi ve davranışları üzerindeki önemli etkisini vurgulamaktadır¹². Bireyin içinde bulunduğu aile, toplum ve sosyal ortamlar belirli tercihleri taşıyan kültürün kalbini oluşturur. Her kültür kendine özgü değer sistemine sahiptir. Değer sistemi neyin iyi neyin kötü, güzel ya da çirkin mantıklı ya da mantık dışı, kabul edilebilir ya da edilemez olduğunu değerlendirir. Değer davranışlarının kazanılması erken çocukluk döneminde başlar ve çocuk bu davranışları görerek, model alarak ve yaparak öğrenir. Değer davranışlarının gelişimi zihinsel, sosyal ve duygusal olgunlukla yakından ilişkilidir. Başka bir ifadeyle değerler eğitimi çocukların sosyal duygusal ve zihinsel gelişimlerine önemli katkı sağlayabilen sosyal duygusal öğrenme programlarıdır^{13 14}

Okul öncesi dönem çocukları için farklı ülkelerde geliştirilmiş 'Yaşayan Değerler Eğitimi Programı (Living Values Education Program)', 'Giraffe (Zürafa)',

9 Kristen E. Darling - Churchill - Laura Lippman, "Early childhood social and emotional development: Advancing the field of measurement", *Journal of Applied Developmental Psychology*, vol. 45, 2016, p. 17-.

10 Raymond Trevor Bradley, et al., *Facilitating Emotional Self-Regulation in Preschool Children: Efficacy of the Early Program in Promoting Social, Emotional and Cognitive Development*, Boulder Creek, CA, HeartMath Research Center, Institute of HeartMath, 2009.

11 Urie Bronfenbrenner (ed.), *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development*. Thousand Oaks, CA, Sage, 2005.

12 Carmel Cefai, et al., "Strengthening social and emotional education as a core curricular area across the EU: A review of the international evidence", *NESET II report*, Luxembourg, 2018.

13 Pärje Ülavere - Anu Tammik, "Value Education in Estonian Preschool Child Care Institutions", *Journal of teacher education for sustainability*, vol. 19, no. 1, 2017, p. 129146-.

14 Ingbjorg Sigurdardottir - Johanna Einarsdottir, "An action research study in an Icelandic preschool: Developing consensus about values and values education", *International Journal of Early Childhood*, vol. 48, no. 2, 2016, p. 161177-.

Lions-Quest Programı', 'Bireysel Gelişim için Ahlaki Değerler Rehberi (AEGIS)' ve 'Açık Halka Programı' olmak üzere çok sayıda değerler eğitim programı bulunmaktadır¹⁵. UNESCO değerler eğitimini evrensel farkındalık, başkalarına saygı duyma, Çocuk Hakları Sözleşmesi doğrultusunda çocuklara ilişkin değerleri koruma, doğaya saygı, yaratıcılık, çok kültürlü programlarla çocukların deneyim kazanmalarını sağlama olmak üzere yedi tema çerçevesinde değerlendirmiştir. Değerler müfredatının içeriği ise evrensel bakış açısıyla değerlere bakmak ve her değere saygı göstermek, gösteriler hikâyeler gibi farklı yöntemlerle değerler hakkında bilgi edinmek, yaratıcı oyun etkinlikleri ile değerleri anlamak, eğlenceli aktivitelerle değerleri hissetmek sevmek, değer temelli psiko-sosyal becerileri öğrenmek, bu becerileri çevresindeki akranları ve yetişkin insanlarla olan davranışlarında uygulamak olarak belirlenmiştir.¹⁶

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Programı¹⁷ incelendiğinde ise, program içeriğinde sorumluluk alma, iletişim, işbirliği, empati, çevre bilinci, liderlik ve girişimcilik, saygı, cesaret, öz disiplin, dayanışma, yardımlaşma, hoşgörü, sevgi, itaat gibi değerlere yer verildiği görülmektedir. Ayrıca sosyal duygusal gelişim alanlarındaki kazanımların değerlere ilişkin becerilerle de desteklendiği görülmektedir¹⁸. Uzun ve Köse¹⁹ nin yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin çocuklarda öncelikle saygı, sevgi, dürüstlük, sorumluluk, vatanseverlik, cesaret ve yardımseverlik değerlerinin geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri ve buna yönelik uygulamalar yaptıklarını belirtmektedir. Yazıcı²⁰ ise çocukların kültürel değerlere sahip olmalarının önemli olduğunu, ancak kültürel değerlerin yanında evrensel değerleri de edinmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Kayahan²¹ nin çalışmasında

15 Özkan Sapsağlam, "Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2015.

16 UNESCO, *Framework for Action on Values Education in Early Childhood, Reports Descriptive, Multilingual/Bilingual Materials*, 2002; <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001287/128712e.pdf>

17 *Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Programı*, 2013.

18 Serpil Pekdoğan, "Çocukluk döneminde Amerika'da uygulanan değerler eğitimi programları", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt 10, sayı 1, 2017, s. 503520-.

19 Mehmet Uzun - Akif Köse, "Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri", *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 12, sayı 23, 2017, s. 305338-.

20 Kubilay Yazıcı, "Değerler Eğitimi'ne genel bir bakış", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sayı 19, 2006, s. 499522-.

21 Melisa Kayahan, "5-6 yaş çocuklarının ahlaki yargı düzeyleri ile sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020.

ise 5-6 yaş çocuklarının ahlaki yargı düzeyleri yüksek çocukların sosyal becerilerinin de yüksek olduğu, başka çocuklara zarar vermekten kaçındıkları ve problem davranışlarını daha az gösterdikleri görülmektedir. Elias, Parker, Kash, Weissberg ve O'Brien²² de değerler ve karakter eğitimi ile sosyal duygusal öğrenme arasında ilişki olduğunu belirtmiştir.

Bu nedenle bu araştırma okul öncesi dönemdeki çocuklara verilen değer eğitiminin çocukların sosyal becerileri, öz düzenleme becerileri ve davranış problemleri üzerine etkisini saptamak amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Sosyal Değerler Eğitim Programı'nın çocukların öz düzenleme, sosyal beceri ve problem davranış becerilerini etkileme düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada; araştırma deseni olarak öntest-sontest kontrol grupsuz yarı deneysel desen kullanılmıştır. Öntest-Sontest Kontrol Grupsuz desende deneysel işlemin etkisi tek grup üzerinde test edilir. Eşleştirme ve seçkisizlik yoktur²³. Öntest-sontest kontrol grupsuz yarı deneysel desende eğitimin öncesinde ve eğitim sonrasında deney grubuna ölçme yapılması gerekmektedir²⁴.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde yer alan bir kamu kuruma bağlı anaokulunda öğrenim görmekte olan amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen % 54'ü erkek %46'sı kız 54-60 aylık 13 çocuktan oluşmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemi, çalışmanın amacına yönelik derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla, zengin bilgi edinilebilecek durumun seçilmesi, bu durumlarla ilgili detaylıca araştırma yapılmasını sağlamak amacıyla benzeşik bir alt grup seçilmesidir²⁵. Bu bağlamda çalışma grubu anaokulu sınıflarında ihtiyaç analizi yapılarak ve belirtilen grubun eğitim ihtiyacı dikkate alınarak tek grup olarak planlanmıştır. Çalışma grubundaki çocukların ebeveynlerine uygulanacak olan 'Sosyal Değerler Eğitimi Programı' ve uygulama süreci hakkında bilgi verilmiş; onam formu doldurmaları sağlanmış ve izinleri alınmıştır. Çalışma grubu oluşturulurken aynı sınıftaki tüm çocuklar çalışmaya dahil edilmiştir.

22 Maurice J. Elias, et al., "Social and emotional learning, moral education-character education: A comparative analysis and a view toward convergence", *Handbook of Moral and Character Education*, 2008, p. 248-266.

23 Şener Büyüköztürk, vd., *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara, Pegem Akademi, 2019.

24 Niyazi Karasar, *Bilimsel araştırma yöntemleri: kavramlar, teknikler ve ilkeler*, Ankara, Nobel, 2014.

25 Şener Büyüköztürk, vd., *a.g.e.*

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Öz Düzenleme Ölçeği”, “Sosyal Beceri Ölçeği” ve “Problem Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçme araçlarına ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Öz Düzenleme Ölçeği

Bayındır tarafından geliştirilen ölçek 48-72 aylık okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme beceri düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin alt boyutları “düzenleme becerileri” ve “kontrol becerileri” olarak belirlenmiştir. Ölçeğin düzenleme becerileri alt boyutunda 21 madde, kontrol becerileri alt boyutunda 12 madde olmak üzere beşli likert tipi modele uygun olarak tasarlanmış 33 madde yer almaktadır. Bayındır²⁵’in yaptığı geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sonucunda, ölçeğin faktörlerinin varyansın %55.712 ini açıkladığı, ölçek faktör yüklerinin .58 ile .82 arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının (Cronbach’s Alpha) .96 olduğu ve test tekrar test güvenilirlik değerinin .99 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçüt geçerliliği için Okul Öncesi Öz düzenleme Ölçeği ile test edilmiş, yapılan analizler sonucunda ölçekler arasındaki ilişkinin .69 düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek her çocuk için öğretmen tarafından doldurulmaktadır.

Sosyal Beceri Ölçeği

Merrill²⁶’in geliştirmiş olduğu Sosyal Beceri Ölçeği, Alisinanoğlu ve Özbey²⁷ tarafından Türkiye’ye uyarlanmış, geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutları *Sosyal İşbirliği*, ve olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Sosyal İşbirliği alt boyutunun Cronbach Alfa değeri .92; *Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri*; *Sosyal Etkileşim* alt boyutlarının Cronbach Alfa değeri .88 olarak belirlenirken; ölçeğin toplam puanları üzerinden hesaplanan Cronbach Alfa değeri ise .94’dür Ölçek “Hiç, Bazen, Nadiren ve Sık Sık” şeklinde katagorize edilmiş dörtlü likert tipindeki 23 maddeden oluşmaktadır. Her çocuk için öğretmenleri tarafından gözlemlenerek doldurulmaktadır. Ölçekten en düşük 23 ve en yüksek 92 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri de artmaktadır.

26 Thomas W. Miller - Robert F. Kraus - Lane J. Veltkamp, “Character education as a prevention strategy for school-related violence”, *School violence and primary prevention*, New York, NY, Springer, 2008, p. 377-390.

27 Fatma Alisinanoğlu – Saide Özbey, “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması”, *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 1, 2009, s. 173- 198.

Problem Davranış Ölçeği

Merrill²⁶ tarafından geliştirilen Problem Davranış Ölçeği, Alisinanoğlu ve Özbey²⁷ tarafından Türkiye'ye uyarlanmış, geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek dört faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin *Dışa Yönelim* alt faktörü için yapı güvenirligi .96 ve açıkladığı varyans .62; *İçe Yönelim* alt faktörü için yapı güvenirligi .90 ve açıkladığı varyans .65 tir. *Anti sosyal* alt faktörü için yapı güvenirligi .89 ve açıkladığı varyans .73 olarak belirlenirken; *Ben Merkezci* alt boyutu için ise yapı güvenirligi .75, açıklanan varyans .51 olarak belirlenmiştir. Ölçek dörtlü likert tipindeki 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanların azalması çocukların problem davranışlarının azaldığı, ölçekten alınan puanların artması ise sergilenen problem davranışların arttığı anlamına gelmektedir.

Program ve Uygulanma Süreci

Araştırmada Sapsağlam²⁸ tarafından hazırlanmış olan Sosyal Değerler Eğitimi Programı araştırmacıdan gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. Programın içeriğinde “Yardımsızlık, Sevgi, Kendini Kontrol Etme, Dürüstlük, Saygı, İşbirliği, Hoşgörülü Olma, Sorumluluk, Arkadaşlık, Nezaket” değerleri yer almaktadır. Programın kazanımları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2002, 2006 ve 2013 Okul Öncesi Eğitim Program'larından yararlanılarak ve ilgili literatür taranarak Sapsağlam tarafından yazılmıştır. Programda toplam 33 kazanım ve 113 göstergeye yer verilmiştir. Kazanımlar ve göstergeler etkinlik planında kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Programda Türkçe, Sanat, Fen, Okuma-Yazmaya Hazırlık, Müzik, Oyun ve Drama, Gezi-Gözlem gibi etkinliklerden oluşan toplam 36 etkinliğe yer verilmiştir. Etkinlikler bütünlük, büyük grup ve küçük grup etkinlikleri olarak hazırlanmıştır.

Program Ankara'da uygulama anaokulunda 48-60 aylık çocukların kayıtlı olduğu sınıfta uygulanmıştır. Program uygulanan sınıfta daha önce değer düzeylerini değiştirecek etkinliklerinin yapılmamış olmasına ve Sosyal Değerler Eğitimi Programı'nın uygulanmamış olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca çocukların sınıf ortamına, öğretmenine alışmış olması için program, ikinci öğretim döneminde uygulanmıştır. Program uygulanmadan önce sınıfın eğitim koordinatörü olan araştırmacılarından biri sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapmış; program hakkında bilgi vermiş, sınıf öğretmeni ile etkinlikler detaylı şekilde incelenmiştir. Sosyal Değerler Eğitimi Programı'nda yer alan etkinliklerin; MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'na paralel ve çocukların kazanımlarına uygun olacak şekilde uygulanmasına dikkat edilmiş, bu doğrultuda uygulama planı hazırlanmıştır. Program

uygulanmadan önce çocukların ebeveynlerine, uygulanacak olan ‘Sosyal Değerler Eğitimi’ programı ve uygulama süreci hakkında bilgi verilmiş; onam formu doldurmaları sağlanmış ve izinleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Sosyal Değerler Eğitim Programı uygulanmadan önce çocukların öz düzenleme beceri düzeylerini belirlemek için “*Öz düzenleme Ölçeği*”, sosyal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla “*Sosyal Beceri Ölçeği*” ve problem davranışlarını belirlemek için “*Problem Davranış Ölçeği*” 08.03.2019 tarihinde sınıfın öğretmeni tarafından her çocuk için ayrı ayrı doldurulmuştur. Uygulanan ön testler sonrasında 11.03.2019 tarihinden itibaren Sosyal Değerler Eğitim Programı haftada 3 gün ve 12 hafta süre ile sınıf öğretmeni tarafından uygulanmış; 20.05.2019 tarihinde uygulama sonlanmıştır. Program okul öncesi öğretmeni tarafından uygulanırken, eğitim koordinatörü olan araştırmacı tarafından gözlemlenmiş, anekdot kayıtları alınmıştır. Gözlem esnasında çocukların davranışlarına ve akışa müdahale edilmemiştir. Yapılan gözlem doğrultusunda uygulama bittikten sonra gün değerlendirmesi yapılarak, uygulanacak bir sonraki etkinlik tespit edilmiştir. Program uygulandıktan sonra etkililiğini ölçmek amacıyla 30.05.2019 tarihinde okul öncesi öğretmeni tarafından her çocuk için “*Öz düzenleme Ölçeği*” “*Sosyal Beceri Ölçeği*” ve “*Problem Davranış Ölçeği*” doldurulmuştur. Program uygulaması tamamlandıktan 4 hafta sonra 27.06.2019 tarihinde kalıcılık testi olarak aynı ölçme araçları tekrar doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Sosyal Değerler Eğitim Programının çocukların öz düzenleme, sosyal beceri ve problem davranışları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla çocukların ön-test-son test ve sontest-kalıcılık testi puanları arasındaki farkı tespit etmek amacıyla parametrik olmayan testlerden Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi yapılmış; ayrıca grupların ortalamalarına ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Bulgular

Bu kısımda çocuklara uygulanan değerler eğitimi programının çocukların öz düzenleme becerileri, sosyal beceriler ve davranış problemleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan analizlere yer verilmiştir.

Sosyal Değerler Eğitimi / Öz-Düzenleme Becerileri

Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği’nden aldıkları ön ve sontest sonuçlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi bulgularına Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çocukların Öz Düzenleme Ölçeği Ön-Son Test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Ölçek	Sontest-Öntest	n	Sıra Ort.	Sıra Toplm.	z	p
<i>Düzenleme Becerileri</i>	Negatif Sıralar	0 ^a	.00	.00	-3.182 ^b	.001*
	Pozitif Sıralar	13 ^b	7.00	91.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				
<i>Kontrol Becerileri</i>	Negatif Sıralar	0 ^a	.00	.00	-3.183 ^b	.001*
	Pozitif Sıralar	13 ^b	7.00	91.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				
<i>Öz Düzenleme Ölçeği Toplam</i>	Negatif Sıralar	0 ^a	.00	.00	-3.185 ^b	.001*
	Pozitif Sıralar	13 ^b	7.00	91.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				

* $p < 0.05$ a.Sontest<Öntest b.Sontest>Öntest c.Sontest=Öntest

Tablo 1 incelendiğinde çocukların değerleri eğitimi programı öncesi ve sonrasında Öz Düzenleme Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında son test lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0.05$). Tablo sonuçları dikkate alındığında değerler eğitimi programının çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde anlamlı düzeyde etki sağladığını söyleyebilmek mümkündür. Çocukların kalıcılık testlerine ilişkin analizler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların Öz Düzenleme Ölçeği Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Ölçek	Kalıcılık Testi-Sontest	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	z	p
<i>Düzenleme Becerileri</i>	Negatif Sıralar	5 ^a	7.80	39.00	-.456	.648
	Pozitif Sıralar	8 ^b	6.50	52.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				

Kontrol Becerileri	Negatif Sıralar	5 ^a	5.30	26.50	-.587	.557
	Pozitif Sıralar	6 ^b	6.58	39.50		
	Eşit	2 ^c				
	Total	13				
Öz Düzenleme Ölçeği Toplam	Negatif Sıralar	4 ^a	8.50	34.00	.394	.694
	Pozitif Sıralar	8 ^b	5.50	44.00		
	Eşit	1 ^c				
	Toplam	13				

a.Kalıcılık Testi <Sontest b.Kalıcılık Testi >Sontest c.Kalıcılık Testi=Sontest

Tablo 2 incelendiğinde çocukların Öz Düzenleme Ölçeğinden aldıkları kalıcılık ve son test puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Tablo sonucunu programın çocukların öz düzenleme becerileri üzerindeki etkisinin devam ettiği şeklinde yorumlamak mümkündür. Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nden aldıkları öntest-sontest ve kalıcılık testlerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Çocukların Öz Düzenleme Ölçeğinden Aldıkları Ön-Son ve Kalıcılık Testlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek	Test	n	$\bar{x}$	s
Düzenleme Becerileri	Öntest	13	3.41	.39
	Sontest	13	4.34	.55
	Kalıcılık Testi	13	4.35	.48
Kontrol Becerileri	Öntest	13	2.92	.35
	Sontest	13	4.12	.56
	Kalıcılık Testi	13	4.14	.50
Öz Düzenleme Ölçeği	Öntest	13	3.23	.32
	Sontest	13	4.26	.50
	Kalıcılık Testi	13	4.27	.453

Tablo 3'de çocukların Öz Düzenleme Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde; ön test puan ortalamalarının $\bar{x}=3.23$ olduğu, son test puan ortalamalarının $\bar{x}=4.26$, kalıcılık testi puan ortalamalarının $\bar{x}=4.27$ olduğu görülmüştür.

Tablo sonucunu, çocukların öz düzenleme becerilerinin program uygulandıktan sonra arttığı şeklinde yorumlamak mümkündür.

Sosyal Değerler Eğitimi /Sosyal Beceriler

Program öncesinde ve sonrasında Sosyal Beceri Ölçeği'nden alınan puanlara ilişkin analizler Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Ön-Son Test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Ölçek		n	Sıra Ort.	Sıra Toplm.	z	p
Sontest-Öntest						
Sosyal İşbirliği	Negatif Sıralar	0 ^a	.00	.00	-3.220 ^b	.001*
	Pozitif Sıralar	13 ^b	7.00	91.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				
Sosyal Bağımsızlık ve Kabul	Negatif Sıralar	0 ^a	.00	.00	-3.219 ^b	.001*
	Pozitif Sıralar	13 ^b	7.00	91.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				
Sosyal Etkileşim	Negatif Sıralar	1 ^a	2.50	2.50	-2.901 ^b	.004*
	Pozitif Sıralar	11 ^b	6.86	75.50		
	Eşit	1 ^c				
	Toplam	13				
Sosyal Beceri Ölçeği Toplam	Negatif Sıralar	0 ^a	.00	.00	-3.203 ^b	.001*
	Pozitif Sıralar	13 ^b	7.00	91.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				

*p<0.05 a.Sontest<Öntest b.Sontest>Öntest c.Sontest=Öntest

Tablo 4 incelendiğinde çocukların değerleri eğitimi programı öncesi ve sonrasında Sosyal Beceri Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında pozitif sıralar yani son test lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<0.05). Tablo sonuçları dikkate alındığında değerler eğitimi programının çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı düzeyde olumlu etki sağladığını söyleyebilmek mümkündür.

Tablo 5. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Son Test ve Kalıcılık Test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Ölçek	Kalıcılık-Sontest	n	Sıra Ort.	Sıra Topl.	z	p
<i>Sosyal İşbirliği</i>	Negatif Sıralar	1 ^a	7.00	7.00	-1.88 ^b	.059
	Pozitif Sıralar	8 ^b	4.75	38.00		
	Eşit	4 ^c				
	Toplam	13				
<i>Sosyal Bağımsızlık ve Kabul</i>	Negatif Sıralar	2 ^a	4.00	8.00	-2.254	.024*
	Pozitif Sıralar	9 ^b	6.44	58.00		
	Eşit	2 ^c				
	Toplam	13				
<i>Sosyal Etkileşim</i>	Negatif Sıralar	1 ^a	6.00	6.00	-1.000	.317
	Pozitif Sıralar	5 ^b	3.00	15.00		
	Eşit	7 ^c				
	Toplam	13				
Sosyal Beceri Ölçeği Toplam	Negatif Sıralar	1 ^a	11.00	11.00	-2.411	.016*
	Pozitif Sıralar	12 ^b	6.67	80.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				

P<0.05 a. Kalıcılık Testi <Sontest b.Kalıcılık Testi >Sontest c.Kalıcılık Testi=Sontest

Tablo 5 incelendiğinde çocukların Sosyal Beceri Ölçeği kalıcılık testi ve sontest puanları arasında ölçeğin *Sosyal Etkileşim ve Sosyal İşbirliği* alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Bu durum değerler eğitimi programının program sonrasındaki süreç içerisinde de etkisinin devam ettiği şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte ölçeğin *Sosyal Bağımsızlık ve Kabul* alt boyutu ile Ölçeğin Toplam puanlarında kalıcılık testi lehine anlamlı farklılık görülmektedir. Bu sonuç değerler eğitimi programının etkisinin program bittikten sonraki süreçte artarak devam ettiği şeklinde yorumlanabilir. Kazanılan değer davranışlarının kullanılması çocukların sosyal becerilerini olumlu yönde etkilemeye devam etmektedir.

Sosyal Değerler Eğitimi/Problem Davranışlar

Çocukların Problem Davranış Ölçeği ön ve sontest sonuçlarına ilişkin analizler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Çocukların Problem Davranış Ölçeği Öntest ve Sontest Puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Ölçek	Sontest-Öntest	n	Sıra Ort.	Sıra Toplm.	z	p
<i>Dışa Yönelim</i>	Negatif Sıralar	13 ^a	7.00	91.00	-3.186	.001*
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				
<i>İçe Yönelim</i>	Negatif Sıralar	13 ^a	7.00	91.00	-3.219	.001*
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	0 ^c				
	Toplam	13				
<i>Antisosyal</i>	Negatif Sıralar	12 ^a	6.50	78.00	-3.126	.002*
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	1 ^c				
	Toplam	13				
<i>Benmerkezci</i>	Negatif Sıralar	12 ^a	6.50	78.00	-3.140	.002*
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	1 ^c				
	Toplam	13				
Problem Davranış Ölçeği Toplam	Negatif Sıralar	13 ^a	7.00	91.00	-3.194	.001*
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	0 ^c				

***p<0.05** a. Sontest<Öntest b.Sontest>Öntest c.Sontest=Öntest

Tablo 6 incelendiğinde Sosyal Değerler Eğitimi Programı öncesi ve sonrasında Problem Davranış Ölçeği’nden aldıkları puanların pozitif sıralar yani son test lehine anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir (p<0.05). Değer Eğitimi Programı sonrasında çocukların davranış problemleri anlamlı ölçüde azalmıştır.

Tablo 7. Çocukların Problem Davranış Ölçeği Sontest ve Kalıcılık Testi Puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Ölçek	Kalıcılık-Sontest	n	Sıra Ort.	Sıra Toplm.	z	p
<i>Dışa Yönelim</i>	Negatif Sıralar	11 ^a	6.00	66.00	-2.966	.003*
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	2 ^c				
	Toplam	13				
İçe Yönelim	Negatif Sıralar	6 ^a	3.50	21.00	-2.333	.020*
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	7 ^c				
	Toplam	13				
<i>Antisosyal</i>	Negatif Sıralar	3 ^a	2.00	6.00	-1.732	.083
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	10 ^c				
	Toplam	13				
<i>Benmerkezci</i>	Negatif Sıralar	4 ^a	2.50	10.00	-1.890	.059
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	9 ^c				
	Toplam	13				
Problem Davranış Ölçeği Toplam	Negatif Sıralar	13 ^a	7.00	91.00	-3.191	.001*
	Pozitif Sıralar	0 ^b	.00	.00		
	Eşit	0 ^c				
	Total	13				

* $p < 0.05$ a. Kalıcılık Testi <Sontest b. Kalıcılık Testi >Sontest c. Kalıcılık Testi=Sontest

Tablo 7 incelendiğinde çocukların Problem Davranış Ölçeği toplamından aldıkları puanlar pozitif sıralar yani kalıcılık testi lehine anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Bu sonuç programın etkisinin artarak devam ettiği; başka bir ifadeyle kullanılan değer davranışlarının problem davranışları zaman içerisinde de azaltmaya devam ettiği şeklinde yorumlayabilmek mümkündür.

Tablo 8. Çocukların Problem Davranış Ölçeği Öntest-Sontest ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek		n	$\bar{x}$	s
<i>Dışa Yönelim</i>	Öntest	13	2.10	.50
	Sontest	13	1.59	.57
	Kalıcılık Testi	13	1.44	.50
<i>İçe Yönelim</i>	Öntest	13	2.06	.47
	Sontest	13	1.67	.45
	Kalıcılık Testi	13	1.56	.42
<i>Antisosyal</i>	Öntest	13	1.58	.27
	Sontest	13	1.10	.16
	Kalıcılık Testi	13	1.02	.09
<i>Benmerkezci</i>	Öntest	13	2.12	.70
	Sontest	13	1.58	.80
	Kalıcılık Testi	13	1.46	.63
Problem Davranış Ölçeği Toplam	Öntest	13	2.04	.35
	Sontest	13	1.55	.40
	Kalıcılık Testi	13	1.42	.34

Tablo 8 incelendiğinde; çocukların Problem Davranış Ölçeği ön test puan ortalamasının $\bar{x}=2.04$ olduğu, son test puan ortalamasının $\bar{x}=1.55$, kalıcılık testi puan ortalamasının $\bar{x}=1.42$ olduğu görülmüştür. Tablo sonucunu, çocukların problem davranışlarının program uygulandıktan sonra azaldığı ve zaman içerisinde de azalmaya devam ettiği şeklinde yorumlamak mümkündür.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada değerler eğitimi programının çocukların öz düzenleme ve sosyal becerilerinde anlamlı farklılık sağladığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 1-5). Yapılan çalışmalarda çocuklarda işbirliği, sorumluluk, paylaşma, empa-

ti, problem çözme vb. kişilerarası olumlu davranışların geliştirilmesi desteklendiğinde çocukların kendi davranışlarını kontrol etme becerilerinin geliştiği çocuğun gelecek yaşam kalitesine önemli katkı sunduğu belirtilmektedir.^{29 30 31}. Kayıran ve Bağçeci³² okul öncesi çocuklarına yönelik değerler eğitimi programları için ihtiyaç analizi çalışması gerçekleştirmiş ve bu analizi sonucunda programda dürüstlük, vatanseverlik, sorumluluk, saygı, yaşlılara saygı, çevreye saygı, sevgi, adil olma, başkalarının haklarına saygı duyma ve mütevazı olma değerlerinin yer alması gerektiğini belirtmiştir. Yapılan araştırmada uygulanan değerler eğitim programında yer alan değerler ilgili çalışmadaki değerlerle benzerlik göstermektedir. Sapsağlam³³ okul öncesi dönem çocuklarının sorumluluk değerine ilişkin algılarını çizimleri ve sözlü ifadelerine göre incelediğinde çocukların genel olarak olumlu algıya sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Weissberg, Durlak, Domitrovich ve Gullotta³⁴ çalışmalarında sosyal duygusal temelli eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarında öz düzenleme, empati ve diğer ilişkili sosyal beceriler üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğunu saptamışlardır. Yapılan meta analiz çalışmalarında sosyal duygusal gelişimi destekleyici eğitim programlarının etkisinin uzun vadede yarar sağladığının altı çizilmektedir. Ayrıca çocuklara verilen değerler eğitiminin çocukların öz farkındalık becerilerini ve akademik becerilerini artırmada etkili olduğu görülmüştür³⁵.

29 Donna K. Housman - Susanne A. Denham - Howard Cabral, *a.g.m.*

30 Mary Ann Hopp, et al., "Improving Students Ability to Problem Solve Through Social Skills Instruction", (Unpublished Master Thesis), Degree of Master of Arts in Teaching and Leadership, Saint Xavier University & Skylight Professional Development Field Based Master Program, Chicago, 2000.

31 Jensen Worden, "Social Interactions and Perceptions of Social Skills of Children in Inclusive Preschools", (Unpublished Doctoral Thesis), USA, Proquest Information and Learning Comp., 2002.

32 Derya Kayıran – Birsen Bağçeci, "Needs Analysis on Values Education Programme for Preschool Students", *Journal of Education and Training Studies*, vol. 6, no. 10, 2018, p. 69-73.

33 Özkan Sapsağlam, "Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: Sorumluluk değeri örneği", *Eğitim ve Bilim*, cilt 42, sayı 189, 2017.

34 Roger P. Weissberg, et al., "Social and emotional learning: Past present and future", *Handbook of social and emotional learning*, ed. J. A. Durlak, C. E. Domitrovich, R. P. Weissberg, T. P. Gullotta, New York, Guilford Press, 2015, p. 3-19.

35 Terence Lovat, et al., "The impact of values education on school ambience and academic diligence", *International Journal of Educational Research*, vol. 50, no. 3, 2011, p. 166-170.

Kılıç ve Ayaz³⁶ da okul öncesi dönemdeki çocuklara verdikleri değerler eğitiminin çocukların değerlere yönelik farkındalıklarını artırdığını ve değerleri davranışa dönüştürmede daha başarılı olduklarını tespit etmişlerdir. Şirin, Şafak, Yuvacı, Gür, Koçak ve Koç³⁷ da yaptıkları çalışmada değerler eğitimi programının 6 yaş çocukların değerleri davranışa dönüştürmelerinde ve davranışlarında göstermelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca öğretmenlere verilen değerler eğitimi sonucunda öğretmenlerin ve çocukların olumlu deneyimler elde ettikleri ve değerler eğitimi faydalı buldukları görülmüştür. Sigurdardottir ve Einarsdottir³⁸ tarafından İzlanda'daki bir anaokulunda değerler ve değerler eğitimi hakkında fikir birliği geliştirmeye yönelik gerçekleştirilen eylem araştırmasında, yapılan çalışma ile benzer şekilde çocuklara verilen değerler eğitiminin çocukların sosyal becerilerini geliştirdiği, öğretmenleri ile iletişim düzeylerini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasında pozitif yönlü ilişkiler olduğu, sosyal uyumun değer kazanımını arttırdığı görülmektedir³⁹. Okul öncesi dönemdeki çocukların değerler düzeyleri çeşitli değişkenlere göre incelendiğinde genel olarak kızların değer düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu ve çocukların yaşları arttıkça değer düzeylerinin de arttığı görülmüştür⁴⁰

İlgili alan yazındaki araştırmalar incelendiğinde, erken çocuklukta uygulanan değerler eğitimi programlarının çocukların sosyal ve duygusal olarak gelişmelerine katkı sağladığı, problem davranışlarını daha az göstermelerine neden olduğu görülmektedir^{41 42 43 44 45 46 47 48}.

36 Özge Kılıç – Ceylan Ayaz, “5-6 yaş grubu çocukların değerlere yönelik farkındalık düzeyini arttırmada değerler eğitimi programının etkisi”, *Journal of International Social Research*, cilt 11, sayı 59, 2018.

37 Nurşen Şirin, vd., “Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarına Etkisinin İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri”, *Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 35, 2016, s. 261.

38 Ingibjorg Sigurdardottir - Johanna Einarsdottir, *a.g.m.*

39 Haluk Tanrıverdi - Nejla Erarslan, “Okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişki”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 5, sayı 9, 2015, s. 9-23.

40 Hilal Karoglu - F. Calisandemir - P. Unuvar, “Values in preschool education”, *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, vol. 4, no. 6, 2017, p. 91-97.

41 Melisa Kayahan, *a.g.t.*

42 Derya Atabey, “Okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal değerler kazanımına etkisinin incelenmesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2014.

Ayrıca Sosyal Değerler Eğitim Programı'nın çocuklarda görülen problem davranışlarını anlamlı düzeyde azalttığı ve kalıcılık testi bulgularına göre programın öz düzenleme, sosyal beceri ve problem davranışlar üzerindeki etkisinin daha sonraki süreçte de devam ettiği görülmektedir (Tablo 6-8). Problemlili davranışların azaltılmasında doğrudan başa çıkma ve problem çözmeye yönelik eğitim programlarının yanı sıra sosyal duygusal gelişimi destekleyici eğitim programlarının etkisi de öne çıkmaktadır. Yapılan çalışmalar okul öncesi dönemde verilecek sosyal duygusal gelişimi destekleyici programların problemlili davranışların azaltılmasında önemli rol oynadığı ve sosyal duygusal gelişimle ilgili becerilerde artış olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır^{49 50 51 52 53 54}. Özbey çalışmasında problem davranışlarla sosyal beceriler arasında orta düzeyde ve negatif bir ilişki bulunduğunu saptamıştır. Başka bir ifadeyle çocuklar problem davranışların süreç içerisinde azalması kazanılan olumlu sosyal davranışların kullanılmasıyla ilişkilidir. Bununla birlikte sosyal duygusal gelişimi destekleyici programların ileriki dönemlerde ortaya çıkabilecek zorbalık, antisosyal davranışlar, depresyon,

-
- 43 Ayşe Öztürk Samur – Engin Deniz, “Effects of values education program on social emotional development of six year old children”, *Journal of Theoretical Educational Science*, vol. 7, no. 4, 2014, p. 463-481.
- 44 Theodore Michael Christou, “Character education as a theme of progressivist schooling in interwar Ontario” *Childhood Education*, vol. 89, no. 6, 2013, p. 356-361.
- 45 Ayşe Öztürk Samur – Engin Deniz, *a.g.m.*
- 46 Chau-kiu Cheung - Tak-yan Lee, “Improving social competence through character education”, *Evaluation and program planning*, vol. 33, no. 3, 2010, p. 255-263.
- 47 Maurice J. Elias, et al., *a.g.e.*
- 48 Thomas W. Miller - Robert F. Kraus - Lane J. Veltkamp, *a.g.e.*
- 49 Saide Özbey, “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin, PKBS-2 geçerlik ve güvenilirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009.
- 50 Susanne Denham - R. Weisberg, “A blueprint for the promotion of pro-social behavior in early childhood”, *Social-Emotional Learning in Early Childhood*, 2005, p. 13-51.
- 51 Maite Herrera - Emma Little, “Behaviour problems across home and kindergarten in an Australian Sample”, *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, vol. 5, 2005, p. 77-90.
- 52 Mariana Sandra Rocha-Decker, *The development and validation of the Proactive Assessment of Social Skills for preschool children*, University of Oregon, Proquest Information and Learning Company, 2004.
- 53 Jane Squires, *The importance of early identification of social and emotional difficulties in preschool children*, Washington, DC, Center for International Rehabilitation, 2003, p. 1-29.
- 54 Paul Caldarella - Kenneth W. Merrell, “Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors”, *School Psychology Review*, vol. 26, no. 2, 1997, p. 264-278.

kaygı gibi davranışların ortaya çıkmasını engellemek için erken müdahale programı olarak önerilmekte ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmaktadır⁵⁵. Breitenstein, Hill ve Gross⁵⁶ okul öncesi dönemdeki yıkıcı davranış sorunlarını anlamaya yönelik yapmış oldukları çalışmada çocukların bu davranışlarını engellemek için erken teşhisin önemli olduğunu, çocukların davranış sorunlarının çocukların yanında ailesi ve çevresel faktörlerden de kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu davranışların azaltılmasında ebeveyn-çocuk ilişkisinin desteklenmesi, devlet okulları ve toplum temelli ortamlarda birey temelli programların sunulması gerektiği belirtilmiştir. Çocuklara uygulanan Değerler Eğitimi Programı'nın okul öncesi dönemdeki çocukların değer kazanımına ilişkin etkisi incelendiğinde, programın çocukların arkadaşlık, saygı, sorumluluk, iş birliği, dürüstlük ve paylaşma değerlerini artırdığı ve çocukların değer kazanımları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu, davranış problemlerini azalttığı görülmüştür⁵⁷. 60-72 aylık göçmen Afgan çocuklara verilen sosyal uyum beceri eğitiminin çocukların sosyal becerilerini, değer davranışlarını artırdığı ve problem davranışlarında azalmayı sağladığı tespit edilmiştir⁵⁸. Kanak ve Önder⁵⁹ okul öncesinde verilen değerler eğitiminde hikâyelerin kullanımının etkili olduğu görülmüştür. Pekdoğan⁶⁰ da 5-6 yaş çocuklarına Hikâye Temelli Sosyal Beceri Eğitim Programı uygulamış, Hikâye Temelli Sosyal Beceri Eğitim Programı uygulanan çocukların, kontrol grubundaki çocuklara göre sosyal becerilerinin daha fazla arttığı görülmüştür. Buna ek olarak Tersi ve Matsouka⁶¹ da 4-6 yaş arası okul öncesi eğitim alan çocuklara mola zamanında okul bahçesinde uygulanan yapılandırılmış eğlence aktivitelerinin çocukların sosyal becerilerinin gelişimine etkisini inceledikleri ça-

55 Jan Jones-Schenk, "Social and Emotional Learning: Why Does It Matter?", *The Journal of Continuing Education in Nursing*, vol. 50, no. 2, 2019, p. 57-58.

56 Susan M. Breitenstein - Carri Hill - Deborah Gross, "Understanding disruptive behavior problems in preschool children", *Journal of pediatric nursing*, vol. 24, no. 1, 2009, p. 3-12.

57 Tuba Bakan -Hakan Şahin, "Değerler Eğitim Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Değer Kazanımı Üzerine Etkisinin Çocuk Görüşlerine Göre İncelenmesi", *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, sayı 12, 2018, s. 121-140.

58 Emine Bozkurt - Saide Özbey - Sare Türkmen - Mehlika Köyceğiz Gözeler, "60-72 Aylık göçmen afgan çocuklara uygulanan sosyal uyum ve beceri programının etkisinin incelenmesi", *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, cilt 5, sayı 2, 2020, s. 1-20.

59 Mehmet Kanak - Mustafa Onder, "Teaching values with stories and tales in the preschool period", *Journal of Education and Practice*, vol. 8, no. 30, 2017, p. 143-149.

60 Serpil Pekdoğan, *a.g.m.*

61 Marina Tersi - Ourania Matsouka, "Improving Social Skills through Structured Playfulness Program in Preschool Children", *International Journal of Instruction*, vol. 13, no. 3, 2020, p. 259-274.

İşma sonucunda eğlence aktivitelerinin çocukların sosyal becerilerini artırdığını tespit etmişlerdir. Sonuç olarak araştırmada uygulanan sosyal değerler eğitimi programının çocukların sosyal beceri davranışlarına ve öz düzenleme becerilerine olumlu ve anlamlı katkı sağladığı saptanmıştır. Ayrıca sosyal değerler eğitimine katılan çocukların problem davranışlarının azaldığı ve eğitim sonrasında da kullandıkları değer davranışları nedeniyle davranış problemlerinin azalmaya devam ettiği tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda günümüzde gittikçe yaygınlaşan davranış problemlerini önlemede alternatif programların varlığını ortaya koymak açısından önemli görülmektedir.

- Eğitimcilere davranış problemleriyle baş etmek için sosyal değerler eğitimi programlarına entegre etmeleri için sosyal değerler eğitimi yaygınlaştırma çalışmaları MEB aracılığıyla yapılabilir.
- Dijital ortamların yaygınlaşması ile bu ortamlara (pandemi nedeniyle uzaktan eğitim aracılığıyla) okul öncesi dönemdeki çocuklar da yoğun bir şekilde maruz kalmış bulunmaktadır. Dolayısıyla azalan sosyal ilişkiler ve pandemi nedeniyle ev ortamlarının iş yeri, okul ve ev gibi farklı amaçlar için kullanılabilir olması çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle özellikle pandemi sürecinde ve sonrasında sosyal değerler eğitimi aracılığıyla çocukların sosyal duygusal gelişimlerine katkı sunulması önem taşımaktadır.
- Uygulanan programın kalıcılığını sürdürmek ve problem davranışları engellemek amacıyla ebeveyn katılımı sosyal değerler eğitimi uygulamaları öğretmenler tarafından gerçekleştirilebilir.
- Araştırma Ankara ilinde gerçekleştirilmiştir. Farklı örnekleme ve kontrol grubunun yer aldığı çalışmalar planlanabilir.
- Çocuklar birçok konuda öğretmenlerini model alabilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin sosyal beceriler ve değerler eğitimi konusunda yetkin olmaları önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi eğitimi öğretmenlerine yönelik olarak hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.
- Araştırmacılara sosyal değerler eğitiminin çocukların muhakeme, problem çözme vb.farklı gelişimsel becerilerine katkısını ortaya koymaya yönelik deneysel çalışmalar planlamaları önerilebilir.

- Sosyal değerler eğitiminin pandemi, deprem vb. etkenleri çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik olarak bir müdahale programı şeklinde uygulanması yapılarak etkililiği saptanabilir.
- Çalışma grubundaki çocukların sosyal ve öz düzenleme becerilerinin uygulanan programın etkisiyle geliştiği ve kalıcılık sağladığı görülmüştür. Bu çocukların ilkokuldaki davranışları incelenerek boylamsal çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

Alisinanoğlu, Fatma - Özbey, Saide, “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması”, *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 1, 2009.

Atabey, Derya, “Okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal değerler kazanımına etkisinin incelenmesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2014.

Bakan, Tuba – Şahin, Hakan, “Değerler Eğitim Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Değer Kazanımı Üzerine Etkisinin Çocuk Görüşlerine Göre İncelenmesi”, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, sayı 12, 2018.

Bayındır, Dilan - Ural, Ozana, “Development of the Self-Regulation Skills Scale”, *International Online Journal of Educational Sciences*, vol. 8, no. 4, 2016.

Blewitt, Claire, et al., “Do curriculum-based social and emotional learning programs in early childhood education and care strengthen teacher outcomes? A systematic literature review”, *International journal of environmental research and public health*, vol.17, no. 3, 2020.

Bozkurt, Emine - Özbey, Saide - Türkmen, Sare - Köyceğiz Gözeler, Mehlika, “60-72 Aylık göçmen afgan çocuklara uygulanan sosyal uyum ve beceri programının etkisinin incelenmesi”, *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, cilt 5, sayı 2, 2020.

Bradley, Raymond Trevor, et al., *Facilitating Emotional Self-Regulation in Preschool Children: Efficacy of the Early Program in Promoting Social, Emotional and Cognitive Development*, Boulder Creek, CA, HeartMath Research Center, Institute of HeartMath, 2009.

Breitenstein, Susan M. – Hill, Carri – Gross, Deborah, “Understanding disruptive behavior problems in preschool children”, *Journal of pediatric nursing*, vol. 24, no. 1, 2009.

Bronfenbrenner, Urie (ed.), *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development*. Thousand Oaks, CA, Sage, 2005.

Büyüköztürk, Şener, et al., *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara, Pegem Akademi, 2019.

Caldarella, Paul – Merrell, Kenneth W., “Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors”, *School Psychology Review*, vol. 26, no. 2, 1997.

Carmel Cefai, et al., “Strengthening social and emotional education as a core curricular area across the EU: A review of the international evidence”, *NESET II report*, Luxembourg, 2018.

Cheung, Chau-kiu – Lee, Tak-yan, “Improving social competence through character education”, *Evaluation and program planning*, vol. 33, no. 3, 2010.

Christou, Theodore Michael, “Character education as a theme of progressivist schooling in interwar Ontario” *Childhood Education*, vol. 89, no. 6, 2013.

Darling-Churchill, Kristen E. – Lippman, Laura, “Early childhood social and emotional development: Advancing the field of measurement”, *Journal of Applied Developmental Psychology*, vol. 45, 2016.

De La Riva, Susan – Ryan, Thomas G., “Effect of Self-Regulating Behaviour on Young Children’s Academic Success”, *International Journal of Early Childhood Special Education*, vol. 7, no. 1, 2015.

Denham, Susanne A. - Weisberg, Risa, “A blueprint for the promotion of pro-social behavior in early childhood”, *Social-Emotional Learning in Early Childhood*, 2005.

Denham, Susanne A., “Social cognition, prosocial behavior - emotion in preschoolers: Contextual validation”, *Child Development*, 1986.

Denham, Susanne A., et al., “Observing preschoolers’ social-emotional behavior: Structure, foundations-prediction of early school success”, *The Journal of genetic psychology*, vol. 173, no. 3, 2012.

Elias, Maurice J., et al., “Social and emotional learning, moral education-character education: A comparative analysis and a view toward convergence”, *Handbook of Moral and Character Education*, 2008.

Herrera, Maite – Little, Emma, “Behaviour problems across home and kindergarten in an Australian Sample”, *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, vol. 5, 2005.

Hopp, Mary Ann, et al., “Improvig Students Abilty to Problem Solve Through Social Skills Instruction”, (Unpublished Master Thesis), Degree of Master of Arts in Teaching and Leadsip, Saint Xavier University & Skylight Professional Development Field Based Master Program, Chicago, 2000.

Housman, Donna K. – Denham, Susanne A. – Cabral, Howard, “Building Young Children’s Emotional Competence and Self-Regulation from Birth: The “Begin to... ECSEL” Approach”, *International Journal of Emotional Education*, vol. 10, no. 2, 2018.

Housman, Donna K., “The importance of emotional competence and self-regulation from birth: A case for the evidence-based emotional cognitive social early learning approach”, *International Journal of Child Care and Education Policy*, vol. 11, no. 1, 2017.

Jones-Schenk, Jan, “Social and Emotional Learning: Why Does It Matter?”, *The Journal of Continuing Education in Nursing*, vol. 50, no. 2, 2019.

Jones, Stephanie M. – Bouffard, Suzanne M., “Social and emotional learning in schools: From programs to strategies and commentaries”, *Social Policy Report*, vol. 26, no. 4, 2012.

Kanak, Mehmet - Onder, Mustafa, “Teaching values with stories and tales in the preschool period”, *Journal of Education and Practice*, vol. 8, no. 30, 2017.

Karasar, Niyazi, *Bilimsel araştırma yöntemleri: kavramlar, teknikler ve ilkeler*, Ankara, Nobel, 2014.

Karoglu, Hilal – Calisandemir, F. – Unuvar, P., “Values in preschool education”, *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, vol. 4, no. 6, 2017.

Kayahan, Melisa, “5-6 yaş çocuklarının ahlaki yargı düzeyleri ile sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi,” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020.

Kayiran, Derya – Bağçeci, Birsen, “Needs Analysis on Values Education Programme for Preschool Students”, *Journal of Education and Training Studies*, vol. 6, no. 10, 2018.

Kılıç, Özge - Ayaz, Ceylan, “5-6 yaş grubu çocukların değerlere yönelik farkındalık düzeyini arttırmada değerler eğitimi programının etkisi”, *Journal of International Social Research*, cilt 11, sayı 59, 2018.

Lovat, Terence, et al., “The impact of values education on school ambience and academic diligence”, *International Journal of Educational Research*, vol. 50, no. 3, 2011.

Miller, Thomas W. – Kraus, Robert F. – Velkamp, Lane J., “Character education as a prevention strategy for school-related violence”, *School violence and primary prevention*, New York, NY, Springer, 2008.

Murray, Desiree W., et al., “Self-regulation and toxic stress: Foundations for understanding self-regulation from an applied developmental perspective”, *OPRE Report*, no. 21, 2015.

Özbey, Saide, “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği’nin, PKBS-2 geçerlik ve güvenilirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009.

Öztürk Samur, Ayşe - Deniz, Engin, “Effects of values education program on social emotional development of six year old children”, *Journal of Theoretical Educational Science*, vol. 7, no. 4, 2014.

Pekdoğan, Serpil, “Hikâye temelli sosyal beceri eğitim programının 5-6 yaş çocukların sosyal becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi”, *Eğitim ve Bilim*, cilt 41, sayı 183, 2016.

Pekdoğan, Serpil, “Çocukluk döneminde Amerika’da uygulanan değerler eğitimi programları”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt 10, sayı 1, 2017.

Rocha-Decker, Mariana Sandra. *The development and validation of the Proactive Assessment of Social Skills for preschool children*, University of Oregon, Proquest Information and Learning Company, 2004.

Samur, Ayşe, “Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2011.

Sapsağlam, Özkan, “Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2015.

_____, “Okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının çizdikleri resimler ve sözlü anlatımlarına göre incelenmesi: Sorumluluk değeri örneği”, *Eğitim ve Bilim*, cilt 42, sayı 189, 2017.

Sigurdardottir, Ingibjorg – Einarsdottir, Johanna, “An action research study in an Icelandic preschool: Developing consensus about values and values education”, *International Journal of Early Childhood*, vol. 48, no. 2, 2016.

Squires, Jane, *The importance of early identification of social and emotional difficulties in preschool children*, Washington, DC, Center for International Rehabilitation, 2003.

Şahın, Rukiye – Aynal, Şafak, “Views of Prospective Teachers about Values Education: A Comparative Analysis”, *Developments in Educational Sciences*, no. 172, 2017.

Şirin, Nurşen, et al., “Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarına Etkisinin İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri”, *Selcuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 35, 2016.

Tanrıverdi, Haluk – Erarslan, Nejla “Okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişki”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 5, sayı 9, 2015.

Tersi, Marina – Matsouka, Ourania, “Improving Social Skills through Structured Playfulness Program in Preschool Children”, *International Journal of Instruction*, vol. 13, no. 3, 2020.

Ülavere, Pärje – Tammik, Anu, “Value Education in Estonian Preschool Child Care Institutions”, *Journal of Teacher Education for Sustainability*, vol. 19, no. 1, 2017.

UNESCO, *Framework for Action on Values Education in Early Childhood, Reports Descriptive, Multilingual/Bilingual Materials*, 2002; <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001287/128712e.pdf>

Uzun, Mehmet – Köse, Akif, “Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri”, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 12, sayı 23, 2017.

Weissberg, Roger P., et al., “Social and emotional learning: Past present and future”, *Handbook of social and emotional learning*, ed. J. A. Durlak, C. E. Domitrovich, R. P. Weissberg, T. P. Gullotta, New York, Guilford Press, 2015.

Widiastuti, Ajeng Ayu, “Preschoolers Self-Regulation and Their Early School Success”, *3rd International Conference on Early Childhood Education, ICECE 2016*, Atlantis Press, 2016.

Worden. Jensen, “Social Interactions and Perceptions of Social Skills of Children in Inclusive Preschools”, (Unpublished Doctoral Thesis), USA, Proquest Information and Learning Comp., 2002.

Yazıcı, Kubilay, “Değerler Eğitimi’ne genel bir bakış”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sayı 19, 2006.

Etik Beyannamesi

Araştırmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde yer alan tüm etik kurallara uyulmuştur ve tüm araştırmacılar her türlü etik kural ihlalinden sorumludur.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmacıların her birisinin mevcut araştırmaya katkısı %50 oranındadır.

Çatışma Beyanı

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

